

hoort tot de groote massa van Abraham's kinderen, die voor God verschijnen slechts drie malen per jaar. O ja, het verbond is wel rijk: want hij heeft nu toch weer „één dag in de voorhoven des Heeren“; maar zoolang de schaduwen blijven, zoolang de Messias niet komt, heeft hij, met al die anderen, nog „duizend dagen elders“.

God is wel weer onder Zijn volk komen wonen: dat is de liefelijkheid, die hem jubelen doet. Maar Zijn volk woont nog niet bij God, onder één dak. De tempel is wel woonstede Gods, maar nog niet woonstede der menschen. Ze logeeren in den tempel, dien eenen dag; maar ze wonen elders: duizend dagen.

Zoo vindt hij dan ook in dezen tempel wel blijdschap, maar nog niet verzadiging van vreugde. Want één ding heeft hij van den Heere begerd, en dat blijft hij zoeken: dat hij al de dagen zijns levens mag wonen in het huis des Heeren. Hij prijst slechts welgelukzalig, dien God verkiest en doet naderen, dat hij wone in den tempel. De rust brengt de tempel hem slechts, wanneer hij niet meer spreken kan van duizend dagen elders, omdat het huis Gods ook zijn woonplaats is geworden.

Daarom is hij dan ook jaloersch op de muschen, die in den tempel hun nest bouwen; en op de zwaluwen, die bij het altaar hun jongen grootbrengen. Hebben die vogels geen privilege boven de kinderen van Abraham? Schijnt het niet, alsof het verbond is opgericht met de zwaluwen en hun zaad?¹⁾

Zoo heeft hij den tempel gezien: als woonstede van God en de vogels, maar nog niet der menschen.

En zóó zingt hij dan ook dezen psalm van vreugde over de tempelaanvanen, en tegelijk ook van verlangen naar den tempelafbouw. Hij blijft uitzien naar Hem, die meerder is dan deze tempel. Zoo zingt hij dezen psalm „voor den opperzangmeester“.

Iemand²⁾ heeft erop gewezen, dat vertalingen van het Oude Testament, die reeds vóór de geboorte van Christus verschenen, spreken van een psalm, niet: „voor den opperzangmeester“, maar: „op den bringer van de overwinning“, of: „op het einde“, en dus: „een zegelied“. En hij betoogt dan, dat die vertalers in deze woorden zagen uitgedrukt, dat zulke psalmen den Messias golden, die de „overwinning“ zou brengen van alle oudtestamentisch verlangen; die „het einde“, de vervulling, zou geven van alle schaduw. Zulke psalmen zouden dus profetisch spreken over Christus en Zijn werk; ze zouden vol zijn van verlangen naar den grooten Messiaanschen dag, waarop Abraham's kinderen zouden ingaan in de rust en zouden wegdragen de zegepraal.

Doel er tenslotte minder toe, of dit inderdaad de opvatting van die vertalers was: ook psalm 84 getuigt van den Christus; want 't was de Geest van Christus, die den dichter inspireerde.

En dus is het inderdaad juist, dat in dezen psalm sterk is de roep om den Christus, die ook den tempel vervullen moest. Om Hem, die door Zijn werk, het goud deed scheuren, en zoo heel de wereld maakte tot tempel Gods. Wat de dichter zeer begeerde, dat is door Christus teweeggebracht: de tempel staat nu overal. God woont nu overal, waar menschen wonen. De menschen hebben nu hun huis en zij brengen nu hun kinderen groot, bij Uw altaren, Heere der heirscharen. Er zijn geen „duizend dagen elders“ meer.

Daarom zijn hier zaliggesproken alle geloovigen van het Nieuwe Verbond. Eén ding is voorheen van den Heere begerd: doch wij hebben het ontvangen; want we mogen al de dagen des levens nu wonen in het Huis des Heeren. We aanschouwen Zijn liefelijkheid en onderzoeken in Zijn tempel: duizend dagen.

A.

B. H.

1) M.i. verdient de opvatting der St. V. omtrent vs. 4 de voorkeur. Zie de argumentatie van König in zijn commentaar.
2) Bornhäuser, *Wirken des Christus*, 2e Aufl., 211.

De oude en de nieuwe „diatheke“. (I.)

In onze bespreking van den bekenden tekst uit Hebr. 8 (vgl. Jer. 31) waren we toegekomen, gelijk verleden week gezegd is, aan de weergave van onze eigen opinie. Kort gezegd, komt deze hierop neer, dat we (détails daargelaten) in de hoofdzaken aan den kant van Iunius, en niet aan dien van Dr Thijss staan. Wij gelooven, dat Hebr. 8 niet de twee gedeeltes van het verbond tegenover elkaar stellen wil, het ééne als van een uiterlijk, het andere als van een verinnerlijkt verbond, maar dat dit hoofdstuk handelt over de „omstandigheden“, de nadere schikkingen, of beschikkingen, die in elke fase, of gedeelte van het genadeverbond successieel opgetreden zijn.

Om te beginnen hebben wij daarbij de oude gereformeerde belijdenisschriften aan onze zijde. Waarmee we natuurlijk de zaak niet voor afgehandeld willen laten doorgaan; dit zou oneerlijk zijn. Maar het zegt ons toch wel wat, nu het gaat over een punt, waarin de meening,

die Dr Thijss in „De Heraut“ verdedigd heeft, nopens de verhouding tusschen Oud- en Nieuw Testament, tusschen de oude en de nieuwe „diatheke“ (zooals er in Hebr. 8 staat), ons bezwaarlijk te verbinden schijnt met de doorlopende meening der gereformeerde belijdenisschriften in breed verband.

De eenheid van Oud- en Nieuw Testament voor wat de „substantie“ des verbonds betreft, wordt doorlopend in de gereformeerde belijdenisschriften geleerd; alleen de „omstandigheden“ verschillen, de „circumstanties“, de verschillende diatheke's, kan men ook zeggen, d.w.z. de onderscheiden schikkingen, beschikkingen. Dienovereenkomstig zegt de Westminster Confessie (1647), dat met Hebr. 8 te bewijzen valt, dat het oude verbond een andere ADMINISTRATIE had dan het Nieuwe; maar, staande tegenover dit Schriftgedeelte, wordt dan tegelijk, in één adem er aan toegevoegd, dat voor den tijd van het Oude Verbond, die administratie voldoende en ook krachtig was (sufficient and efficacious) om de uitverkorenen te doen gelooven in den beloofden Messias (559). Sprekt Dr Thijss, met beroep op Jer. 31, van uiterlijk tegenover inwendig (eigenlijk: „verinnerlijkt“) verbond, dezelfde Westminster Confessie haalt Jer. 31 juist ten bewijze aan voor wat wij aanvaarden: dat hier n.l. geen contrast van uiterlijk-innerlijk, doch een van minder of meer, minder helder of helderder, in geding is. In het Nieuwe Testament is MEER geestelijke kracht, zoo lezen we; waarna naar Jer. 31 verwezen wordt.

Dit bewijst evenwel niets: er zijn immers gevallen genoeg, waarin een op zichzelf ware uitspraak van confessioneel karakter wordt verbonden aan een Schriftplaats, die voor die uitspraak zelf nog geen bewijskracht heeft. Beter is het daarom, te letten op de beteekenis van het woord „diatheke“, gelijk dat in Hebr. 8 voorkomt.

Een reeks van verhandelingen heeft reeds daarover zich uitgesproken; de rij groeit nog altijd. We kunnen er niet aan denken, ook maar de voornaamste vragen, die hier zich voordoen, te noemen, laat staan: te beantwoorden. Genoeg zij thans, op te merken, dat het woord „diatheke“, gelijk het in Hebr. 8 voorkomt (en dus met inachtneming van het hebreewsch woord 'berith', dat immers in het daar aangehaalde 31e hoofdstuk van Jeremia voorkomt) niet zoozeer „verbond“ als wel „schikking“, „beschikking“ aanduidt. Men moet het wel ter dege onderscheiden van het woord „verbond“, zooals dat in de theologie in den loop der tijden zijn beteekenis verwierf. Zooals er heel wat verschil is tusschen het bijbelsche spreken van Gods „berouw“, en de theologische begrippen omtrent Gods al of niet berouw hebben, en gelijk er heel wat verschil is tusschen de bijbelsche aanwending van het woord „genade“, en het theologische genadebegrip, zoo is er ook meer dan één plaats, waarin het woord „berith“ of „diatheke“ voorkomt in een andere beteekenis, dan de theologie in het woord „verbond“ als theologischen vakterm vastgelegd heeft.

„Diatheke“ nu beteekent volgens het nieuwe woordenboek van Kittel (art. Behm) in den brief aan de Hebreërs „beschikking“ (van God, die zijn wil bekend maakt), vandaar: ordening, verordening, inzetting, welke dan weer zelf een daarmee parallel lopende ordening der dingen in het licht doet treden. Onlangs las ik van Prof. Hepp de (niet concreet gemaakte) klacht, dat „men“ niet rekende met Prof. Lindeboom's advies: wacht u voor de woordenboeken. Ten overvloede wijzen we daarom er op, dat Prof. Grosheide (Korte Verkl. Hebr.) op dat „eenzijdige“ der in Hebr. 8 bedoelde Goddelijke diatheke, oftewel beschikking eveneens reeds daardoor wijst, dat hij in zijn vertaling spreekt niet van verbond maar van „testament“. Hebr. 8:6v. luidt bij hem aldus:

„Maar Hij heeft thans een zooveel hooger ambt verkregen, als het testament beter is, waarvan Hij middelaar werd, (beter) omdat zijn wetten rusten op betere beloften. Want indien dat eerste testament onberispelijk was geweest, zou er geen gelegenheid voor een tweede zijn gezocht. Immers, Hij berispt hen, als Hij zegt:

„Zie, er zullen dagen komen, spreekt de Heere, dat Ik... een nieuw testament zal gereed maken, niet als het testament, dat ik voor hun vaderen maakte...“

Want zij zijn bij mijn testament niet gebleven, en ik heb mij niet meer om hen bekommerd... Want dit is het testament, dat ik aan het huis van Israël beschikken zal... Ik zal...“

Wanneer Hij zegt: een nieuw (testament), heeft Hij het eerste oud gemaakt.

Iunius' vertaling en die van Prof. Grosheide komen, voor wat de ons interesseerende punten betreft, veelszins met elkaar overeen.

Omdat deze week de „Stemmen uit de Kerken“ een groote plaats vragen, breken we voor ditmaal hier af. Er hangen met het besprokene interessante kwesties samen, waarop we volgende week hopen te wijzen.

K. S.

Chr. verzorging van krankzinnigen.

Onder „Kerknieuws“ vinden onze lezers de „agenda“ der algemeene vergadering der Ver. tot Chr. verzorging van krankzinnigen. Wij willen van deze plaats daarop de aandacht vestigen. Bedoelde vereniging heeft reeds jaren aaneen mooi en noodig werk gedaan en verdient aller steun.

K. S.

Een dringend verzoek.

Een dezer dagen heeft een jongeman zich als leerling aangemeld bij een der inrichtingen voor middelbaar onderwijs op christelijken grondslag in ons vaderland. Deze jongeman is afkomstig uit Argentinië. Het lijkt mij gewenscht, omtrent hem iets naders mee te deelen.

In Argentinië zijn enkele kerken die, vereenigd tot de classis Buenos Aires, tezamen vormen de „Ned. Gereformeerde Kerken in Zuid-Amerika“. In Buenos Aires, een stad van ruim 200000 inwoners, was het aantal leden in 1936 plm. 185. In Chubut (Patagonië), waarvan het gebied zevenmaal zoo groot is als Nederland, en waarin het element van Zuid-Afrikaansche boeren overweegt, is een kerk van plm. 300 leden. Tros Arroyos had er enkele jaren geleden 148 en Carambeby (Brazilië) 126. Deze kerken worden met moeite onderhouden. Op 't oogenblik zijn er drie predikanten: Ds A. C. Sonneveldt, Ds Jerry Pott en Ds W. V. Muller, die aan deze classis Buenos Aires „geleend“ werd; en een klein blaadje, dat deels in 't Hollandsch, deels in 't Spaansch geschreven wordt, onderhoudt de correspondentie.

Ofschoon deze kerken officieel met de Nederlandsche in verband gezet zijn (de classis Rotterdam heeft bijzonder contact er mee te onderhouden), staat toch te vreezen, dat op den duur de Nederlandsche invloed verzwakken zal en het kerkelijk leven schade lijden zal.

De overweging van een en ander deed de wenschelijkheid gevoelen van de wetenschappelijke en theologische vorming van iemand, die zelf uit die streek afkomstig, in Nederland zich zou voorbereiden voor het predikambt. In overleg met officiële instanties en kerkeraden is tenslotte het oog gevallen op den jongeman hovenbedeeld, wiens vader Nederlandsch spreekt en van Nederlandsche afkomst is.

Men begrijpt, dat het heel wat geld kosten zal, heel den studiegang van den bedoelden jongeman te bekostigen. Niettemin is de weg daartoe thans ingeslagen, in de hoop dat na eenigen tijd — er is reeds voorbereidende studie geweest — de gang naar het staatsexamen met succes kan worden ondernomen en daarna de theologische studie in Nederland kan worden ter hand genomen.

Omdat — ook al gezien den leeftijd van den betrokkene — het beter was, geen jaar te verliezen, zijn al dadelijk de eerste maatregelen getroffen. Uit een fonds, waarvan ondergeteekende mede het beheer voert, zijn, voorzoover noodig, de kosten in eersten aanleg gedragen. Waar het echter hier een belang geldt van het gereformeerde leven in Zuid-Amerika en bovendien van den invloed van den Nederlandschen stam op de bevolking van Zuid-Amerika, zou het aanbeveling verdienen, indien bedoeld fonds ondersteuning kreeg ook van andere zijde. Men verstaat dat de studie, die over verscheiden jaren loopen zal, heel veel zal kosten.

Het is mijzelf een enkele maal vergund geweest, uit rapporten omtrent den arbeid, in Argentinië verricht, een indruk te krijgen van de intense moeilijkheden, die ginds te overwinnen zijn (men denke slechts aan de enorme afstanden).

Mijn vraag is nu, of er niet onder de lezers van dit blad zijn, die voor het genomen initiatief zóó dankbaar zijn, dat zij de kosten willen helpen dragen. Ik ben zoo vrij, hen daartoe dringend op te wekken. Eventuele bijdragen worden in dit blad verantwoord. Mochten er zijn die bij het lezen van dit artikelje geneigd zijn mee te helpen, laat dit dan spoedig gebeuren, anders speelt het bekende vergeethoek ons parten. Wij doen zooveel voor Indië, voor Londen en Parijs, en ik vrees, dat de lasten nog veel te veel op enkele schouders rusten. Het zou mij zeer verblijden, wanneer ze in dit geval over verscheidene broeders en zusters werden verdeeld. Zou ik enkele giro-zendingen mogen tegemoet zien? Mijn giro-nummer is: 127278.

K. Schilder.

De Groote Catechismus van Zacharias Ursinus. (II.)

33. Wat is het onderscheid tusschen het Oude en Nieuwe Testament?

Het is hetzelfde testament of verbond Gods met alle uitverkorenen vanaf de eerste belofte, die in het paradijs bekend gemaakt is, nangaande het zaad der vrouw, die den kop der slang zou verpletteren, tot aan het einde der wereld; maar het wordt het Oude en het Nieuwe genoemd, omdat eenige omstandigheden en de teekenen van het verbond veranderd zijn.

Eerstelijk toch werd in het Oude geloofd in Christus, die nog komen moest; wij gelooven in het Nieuwe in Christus, die gekomen is.

Ten tweede, het Oude (Testament) had de belofte aangaande den Israëlitischen burgerstaat, die bewaard moest worden tot op Christus; in het Nieuwe (Testament) hebben wij alleen de algemeene belofte, dat de Kerk bewaard zal worden onder alle (burgerlijke) regeringen, welke dan ook.

Ten derde, het Oude (Testament) had de Levietische ceremoniën, voor welke, nadat zij in het Nieuwe (Testament) waren afgeschaft, Christus den Doop en Zijn Avondmaal heeft ingesteld.

Ten vierde, het Oude (Testament) is donkerder, het Nieuwe klaarder.

34. Verder waaruit weten wij, dat God zulk een verbond met de menschen aangaat?

Uit het Evangelie.

35. Wat leert het Evangelie?

Wat God ons belooft in het verbond Zijner genade; op welke wijze wij daarin ontvangen worden; en hoe wij weten, dat wij daarin zijn; d.i. hoe wij van de zonde en den dood verlost worden, en (hoe) wij van deze verlossing zekerheid verkrijgen.

In deze rubriek hebben we daarom reeds — zonder eenig polemisch doel — naar voren gebracht wat Dr A. Kuyper over deze materie heeft geschreven. We willen nu een en ander van wat Prof. Dr H. H. Kuyper over deze aangelegenheid heeft gepubliceerd weer in de herinnering terug roepen — of — indien men er niet mee bekend is geweest — voor het eerst onder de aandacht van onze lezers brengen.

We doen dit uitsluitend om min of meer vergeten materiaal naar voren te brengen, dat toch, voordat een eindconclusie in dezen wordt gevormd, zeer zeker ernstig overwogen moet worden.

Om het overzicht te vergemakkelijken, zullen we typeerende „kopjes“ erbij voegen en af en toe een zin spatieëren.

In de jaargangen van „De Heraut“ uit het begin dezer eeuw wordt niet veel over deze kwestie gesproken. Er was een gemeenschappelijke overtuiging, n.l. die welke de groote leiders der Doleantie, Prof. Rutgers en Dr Kuyper, er bij de broederen hadden ingehamerd.

Toch vinden we af en toe wat.

Zoo in het nummer van 26 Mei 1907 (No. 1534). Aan Prof. Kuyper was de vraag gesteld, of een emeritus-predikant, die tijdelijk den dienst des Woords enz. in een vacante gemeente waarneemt, door den Kerkeraad van die gemeente mag worden afgevaardigd naar de classis als afgevaardigde met keurstem. Prof. Kuyper antwoordt zonder eenige reserve, dat dit geheel geoorloofd is en het besluit der classis om genoemden predikant niet toe te laten keurt Prof. Kuyper zeer beslist af.

Prof. Kuyper neemt dan uit die vraag aanleiding om deze afvaardiging ter classis wat meer in het algemeen te zien en schrijft dan

over de afvaardiging naar de meerdere vergaderingen

aldus:

Maar ook afgescheiden daarvan kan een classis de toelating met keurstem niet weigeren aan degenen, die de Kerkeraad op wettige wijze heeft afgezonden. Onze vaders hebben daarbij nooit geoordeeld, dat de wettigheid van die afvaardiging afhangt van de vraag, of zulk een persoon ambtsdrager in die kerk was of niet. Als regel verdient het zeker aanbeveling, dat de Kerkeraad alleen ambtsdragers uit zijn midden afvaardigt en onze Kerkenorde schrijft dit dan ook als regel voor. Maar dat men dezen regel nooit als een absolute bepaling heeft opgevat, blijkt wel daaruit, dat men meermalen zelfs op synodale vergaderingen personen heeft afgevaardigd, die op dat oogenblik geen ambt hadden, geen lid waren van den Kerkeraad, maar eenvoudig lid waren der gemeente. Zoo heeft de Overijsselsche Synode in 1618 twee personen afgevaardigd naar de Dordtsche Synode, die daar met keurstem hebben gezeten en toch geen ouderling of predikant waren. En de Synode van Dordt heeft er niet aan gedacht hun het stemrecht te weigeren.

Ook Voetius, onze beste Canonicus, oordeelt er niet anders over. In zijn „Pol. Eccl. Pars III“, p. 194 handhaaft hij het recht van den Kerkeraad om ieder lid der gemeente, die naar zijn oordeel bekwaam is, naar de classis af te vaardigen, al vervult die geloofve geen enkel ambt in die kerk. De gedachte alsof de predikanten en ouderlingen, omdat ze ambtsdragers zijn, zeker recht zouden hebben om de meerdere vergaderingen met keurstem bij te wonen, wordt door Voetius uitdrukkelijk bestreden. Men komt op de meerdere vergadering niet als ambtsdragers saam, maar als Kerken en de Kerken hebben te beslissen, wie ze als haar afgevaardigden willen zenden. Ze kunnen daartoe ambtsdragers afvaardigen; zelfs zal dit in den regel wenschelijk zijn, maar die afgevaardigde ontleent dan zijn qualiteit niet aan zijn ambt, maar aan de afvaardiging door den Kerkeraad. Niemand kan daarom den Kerkeraad verbieden als zijn representant of vertegenwoordiger naar de meerdere vergaderingen iemand te zenden, die geen ambtsdrager, maar een gewoon lid der gemeente is. En waar een emeritus predikant, die een jaar lang den dienst waarneemt in een andere Kerk, dan toch zeker als lid der gemeente wordt beschouwd en daarheen ook attestatie overbrengt, daar kan de Kerkeraad hem zelfs als gewoon gemeentelid met keurstem afvaardigen.

Het besluit van de bedoelde Classis schijnt ons daarom met de beginselen van het Gereformeerd Kerkrecht in strijd te zijn. Het verwacht de ambtelijke qualiteit met de qualiteit van afgevaardigde van den Kerkeraad en zou daardoor, al is dit niet zoo bedoeld, een zekere hiërarchische idee kunnen invoeren. En het randt ook op niet onbedenkelijke wijze de zelfstandigheid der plaatselijke kerk aan, die zelve te bepalen heeft, wie ze afvaardigen zal en in dat recht niet door de Classis mag verkort worden.

In het begin van het jaar 1911 geeft Prof. Kuyper weer een en ander over de meerdere vergaderingen en dat naar aanleiding van het feit, dat in dat jaar weer een Generale synode gehouden zal worden.

Voor alles ontvangen we een beschrijving van de wijze waarop de kerken in synodale vergadering bijeen beraadslagen en besluiten.

Het nieuwe jaar dat we zijn ingetreden, belooft als synodaal jaar voor onze Kerken van bijzonder gewicht te worden.

Volgens het voorschrift onzer Kerkenorde vergaderen onze Synodes slechts eens om de drie jaren. Wenschelijk ware het zeker, dat de Generale Synode telken jare saamkwam; maar om de hooge kosten, die elke Synode voor de Kerken meebrengt, en niet minder om den ingespannen arbeid, die ter Synode van de afgevaardigden en adviseurs gevraagd wordt,

is dit niet wel uitvoerbaar. En misschien is het ook voor de rustige ontwikkeling van het kerkelijk leven beter dat de spanning, die een Generale Synode te voorschijn roept, niet te spoedig herhaald worde.

Temeer is het echter eisch, wanneer een Generale Synode saamkomt, dat de Kerken zich dan ook rekenschap geven van wat ter Synodale tafel zal gebracht worden.

Niet alsof onze kerkeraden, classicale vergaderingen en particuliere Synodes reeds vóór de Synode beslissingen zouden te nemen hebben over allerlei onderwerpen, die op de Synode zullen behandeld worden. Zoo hebben de Remonstranten het gewild, die het omslachtige en onhandige regeeringsstelsel der Republiek ook op ons kerkelijk leven wilden toepassen. Elk afgevaardigde ter Synode moest een bepaalden lastbrief medebrengen, waarin de Kerken, die hem afvaardigden, voorschreven, hoe hij stemmen moest. Bleek het, dat de meerderheid der Synode een ander besluit wilde nemen, dan moesten de afgevaardigden eerst reces nemen, gelijk men het noemde, tot hunne committenten, d.w.z. ze moesten de Synode opschorten en aan de particuliere Synode toestemming vragen, om tot dit besluit mede te werken. Ook deze particuliere Synode kon dan wederom geen beslissing nemen, zonder dat de Classen vergaderd waren geweest om over de aanhangige zaak een besluit te nemen. Terwijl eindelijk de Classis op haar beurt weer geen beslissing kon nemen, zonder hiertoe door de Kerkeraden te zijn gemachtigd.

Volkomen terecht zijn onze vaders tegen dit dwaze, tijdroovende en allen arbeid der Synode onmogelijk makende stelsel opgekomen. Praktisch is er geen dwazer stelsel denkbaar, want de Synode zou over niet één gewichtig punt een beslissing kunnen nemen, zonder dat telkens weer alle Kerken waren gehoord. En principieel miskent dit stelsel, dat op de Synode de kerken door haar afgevaardigden vertegenwoordigd zijn en volle macht hebben om onder de leiding des Heiligen Geestes besluiten te nemen. Het voorbeeld van de eerste Synode te Jeruzalem gehouden, leert het dan ook geheel anders. De Kerk van Antiochië zondt de afgevaardigden naar Jeruzalem, om over een gewichtig punt een beslissing te vragen, en de Apostelen met de ouderlingen geven die beslissing, zonder dat vooraf aan de Kerken, wien dit besluit gold, om haar goedvinden was gevraagd. Van een mandaat impetratief kan dus in ons Kerkrecht geen sprake zijn, en de Kerken hebben wel toe te zien, dat ze niet tegen dit grondbeginsel van ons Kerkrecht handelen.

De kerken geven hunne afgevaardigden geen bindend mandaat mee. Toch moeten de kerken op andere wijze geheel den arbeid der synode beheerschen. Want:

de kerken leveren de stof voor den arbeid der Synode.

Maar al is het stellig niet de roeping der Classen en Particuliere Synoden om aan de Generale Synode voor te schrijven, welke beslissing zij nemen moet, toch wil dit daarom zeker niet zeggen, dat de Kerken ten opzichte van de Synode geen roeping zouden te vervullen hebben. Vooreerst toch geldt als regel, waarvan zeker alleen bij hooge uitzondering mag worden afgeweken, dat de Synode bij haar agendum gehouden is aan de punten, die door de particuliere Synoden, Classen of Kerken zijn ingezonden. De Kerken hebben dus door de voorstellen, vragen, wenschen enz., die ze inzenden, de stof voor den arbeid der Synode te leveren. Reeds dit nu is een zeer ernstige en gewichtige zaak. Een Synode, die geen enkel belangrijk onderwerp op haar agenda vond, zou met louter administratieve maatregelen en de afdoening van enkele tuchtzaken zich hebben bezig te houden, maar geen arbeid van blijvende betekenis kunnen verrichten. Niet de Synode toch heeft te bepalen, welke zaken van algemeen belang door haar aan de orde zullen worden gesteld; maar de Kerken moeten zorgen, dat een welvoorzien en weldoordacht agendum op de synodale tafel worde neergelegd. Hoe rijker het program is, hoe beter het voor den arbeid der Synode wezen zal. In dat opzicht is de invloed der Kerken op den arbeid der Synode dus zeer groot en hangt het welzijn der Synode zelfs voor een goed deel van dezen voorbereidenden arbeid der Kerken, om bijtijds zich rekenschap te geven van de vraagstukken, die ter Generale Synode behooren gebracht te worden. Al scheidt ons nog een half jaar van de Synode, de classicale en provinciale vergaderingen, die voor het agendum der Synode te zorgen hebben, naderen reeds vrij spoedig. En al is het nu volkomen waar, dat de meeste vraagstukken wel vanzelf door de omstandigheden van ons kerkelijk leven, door de publieke besprekingen in de pers of door den invloed van leidende personen op den voorgrond geschoven worden, om dan in den vorm van een bepaald voorstel ter Classis en particuliere Synode te worden gebracht, toch kan men het op deze toevallige factoren niet laten aankomen. De kerken zelf hebben nauwgezet en ernstig te overwegen, of er ook zaken van algemeen belang zijn, waarop de aandacht der Synode behoort gevestigd te worden. En we dienen deze voorstellen juist geformuleerd en in behoorlijken vorm ter meerdere vergadering in te dienen, opdat de Synode wete, wat de bedoeling der kerken is en zij een juiste beslissing kunne nemen.

Behalve deze taak hebben de kerkelijke vergaderingen nog een andere. Ze moeten de onderwerpen bespreken teneinde een definitieve beslissing mogelijk te maken. Een synodale beslissing mag alleen komen als een zaak van alle kanten bekeken is. Hiertoe moet ook de kerkelijke pers meewerken. En daarom:

de kerkelijke vergaderingen en de kerkelijke pers moeten de onderwerpen, die op de synode behandeld zullen worden, rijp maken voor een beslissing.

Niet minder noodig is in de tweede plaats, en ook dit behoort tot den voorbereidenden arbeid voor

de Synode, dat de Kerken vooraf de onderwerpen bespreken, die op de Synode zullen behandeld worden, opdat er klaarheid en helderheid komt. Al heeft alleen de Synode het recht om een beslissing te nemen, toch sluit dit zeker niet uit, dat in de kerkelijke vergadering en in de kerkelijke pers vooraf over deze onderwerpen niet van gedachte zou kunnen gewisseld worden. Zelfs kon dit aan een juiste beslissing der Synode niet weinig ten goede komen. Men vergeet toch niet dat de Synode, die in een paar weken zooveel arbeid heeft af te doen, vaak zeer gehaast beslissen moet en de tijd voor uitvoeriger en grondiger discussies dan niet zelden ontbreekt. Hoe meer daarom zulk een onderwerp van te voren overdacht en bezien is, de voor- en nadeelen in het licht zijn gesteld, de maatstaf der beginselen is aangelegd en kritiek is geoefend, hoe meer kans men zal hebben, dat, wanneer de Synode ter beslissing saamkomt, de vrucht rijp zal wezen om geplukt te worden!

H.

C. V.

Kuyperiana.

Dr Kuyper Sr over de „Chr. Geref. Kerk“.

‘t Is uit historisch oogpunt zeker de moeite waard na te gaan, hoe een man als Dr Kuyper over het ontstaan der „Chr. Geref. Kerk“ van 1893 oordeelde.

Gelijk men weet, hebben enkele broeders zich toen uit de Geref. Kerken, zooals die sinds de vereeniging van Chr. Geref. Kerk en Nederduitsch Geref. Kerken in 1892 bestonden, afgescheiden en hebben daarna de tegenwoordig nog bestaande Chr. Geref. Kerk gesticht.

Dr Kuyper schrijft over die scheuring, die, zooals bekend is, vooral door Ds van Lingen werd tot stand gebracht en doorgezet, betrekkelijk weinig.

‘t Eerste woord van Dr Kuyper over die droevige geschiedenis vinden we in „De Heraut“ van 11 Sept. 1892.

De Heer Renkema, een der leidende figuren onder hen, die van de vereeniging van 1892 niets wilden weten, had n.l. geschreven, dat reeds in vroeger eeuw de naam Chr. Geref. Kerk als officiële naam voor de Geref. Kerk in ons Vaderland voorkwam. In de „Zuid-Hollandsche Kerkbode“ neemt Ds Sikkel dit beweren onder de loupe en rafelt het met overvloed van bewijs uit-een. Dr Kuyper neemt dat art. van Ds Sikkel over en plaatst er het volgende bijschrift boven:

In de „Zuid-Hollandsche Kerkbode“ heeft Ds Sikkel de fractie-Van Lingen op de vingers getikt op een wijze, die lang niet malsch, maar dubbel en dwars verdient is.

Verbeeld u, de heer Renkema van Utrecht, die met Ds Van Lingen in het „Wekertje“ de klok van het sectarisme luidt, had er zich op beroepen, dat in de kerkordening van 1612 toch wel degelijk officieel de naam van Christelijke Gereformeerde kerk voorkomt.

Hiermee nu liep de heer Renkema er heerlijk in, want deze publicist wist blijkbaar niet, dat de Synode van 1612 een Remonstrantsche Synode was, en het is het voorbeeld van die Remonstrantsche Synode, dat hij thans aanprist.

De Heer Renkema scheen evenwel door Ds Sikkels betoog niet overtuigd te zijn, tenminste in „De Heraut“ van 25 Sept. 1892 (No. 770) verscheen het volgende stukje van Dr Kuypers hand:

De heer Renkema wil zijn verloren zaak goedpraten, en werkt er zich nu hoe langer hoe dieper in.

Hij schreef toch in het „Wekertje“ een lang stuk, om aan te toonen, dat er in de 17e eeuw van overheidswegen niet zelden toch gesproken werd van de ware Christelijke Gereformeerde religie.

Nu heeft dat niemand ooit ontkend, maar is lang voor hem door anderen, en ook door ons, opgemerkt. Doch wat haat hem dit?

Hij zou bewijzen, niet dat er door de Overheid van de Christelijke Gereformeerde religie, maar dat er door de kerken, officieel kerkrechtelijk, van de Christelijke Gereformeerde kerk en gesproken werd.

En dit juist bewijst hij niet.

Zijn verweer maakt dan ook een droeven indruk. Het is het wille n gelijk hebben van iemand die ongelijk heeft, en nu heil zoekt in groote woorden.

Dit spijt ons voor een man, dien we anders steeds hebben hooggeacht.

Maar hoe kan het anders?

Ge ziet hier uitkomen het invretend kwaad van alle schismatische zonden.

Een volgende opmerking komt pas in October 1893 (Heraut 827, 29-10-93).

In „De Wekker“ der Chr. Gereformeerden was critiek geoefend op een passage uit de rede van Ds Gispén, gehouden in den bidstond, die aan de Synode van Dordrecht, in 1893 gehouden, voorafging. Ds Gispén had daarin gezegd, dat de leiders der Chr. Geref. niet inzagen, dat zij slachtoffers waren, wellicht van hun persoonlijke eigenaardigheden, maar vooral van verborgen werkingen van geesten, die hen zoomin als de Gereformeerden beminden, doch die hen gebruikten om beroering te verwekken, onrust, wantrouwen en verdeeldheid te zaaien, om zoo de Geref. Kerken te verzwakken.

„De Wekker“ meende, dat op daemonische geesten, op duivelen werd gedoeld, maar Ds Gispén had alleen het oog op „geesten“, die zich uitspreken in het „Algemeen Handelsblad“, het „Nieuws van den Dag“, de „Gereformeerde Kerk“ en andere bladen: geesten, die hun afkeer van alle separatisme niet onder stoelen of banken staken,

maar het separatisme van Ds Wisse c.s. goedkeurden om de zegenrijke gevolgen der getroffen vereeniging aller Gereformeerde Kerken zoo gering mogelijk te maken.

Uitvoerig wordt dit alles in „De Bazuin” rechtgezet. Dr. Kuypers, dit Bazuin-artikel overnemende, plaatst eronder:

Dit is ter zake en afdoende.

Och, het is nu eenmaal een feit, dat het Christus geloof heeft, in Zijn kerk Joden en Grieken, Seythen en Barbaren te doen saamwonen, mits ze Hem als hun Heere en Koning beledigen.

Maar voor ons, 't zij we dan van nature Joden of Grieken, Seythen of Barbaren zijn, valt het kerkelijk saamwerken niet zelden hoogst moeilijk.

Hadden wij het voor het zeggen, we maakten voor de Seythen en voor de Barbaren allemaal afzonderlijke kerken.

Maar het mag niet.

Christus wil het niet.

In Januari 1891 vinden we weer wat. Ook nu weer naar aanleiding van een artikel van Ds Sikkel, dat Dr. Kuypers, voorzien van een onderschrift, overneemt. Ds Sikkel antwoordt op een vraag, hem gesteld, om stukken op te nemen tegen „De Wekker”, dat hij dat niet doen zal. Een eerlijke bespreking van de kwesties heeft hij met ernst gezocht. Maar „De Wekker” schreef toen zoo oneerlijk, zoo vleeschelijk, zoo beneden peil, dat er z.i. geen naam voor was. Hij kan nu niet verder gaan. Zijn conscientie is vrij. Ds Sikkel schreef over den kinderdoop, over den naam „Chr. Geref. Kerk”. Hij heeft getuigd

„tegen de mannen van „De Wekker”, dat zij het Arminiaansche collegiale kerkrecht weer invoeren tegen het licht der gereformeerde beginselen in, en zoo op een pauselijke kerk uitloopen.

Dat zij zich in strijd met de belijdenis van de gereformeerde kerken afscheiden.

Dat zij in dien weg het werk der vaders van 1834 te schande maken, een magerheid over de zielen brengen en zich bezondigen tegenover Gods kinderen en Zijn verbond.

Wij willen van dit alles rekenschap geven, mits men voor Gods Woord bukken wil en van alle oneerlijk verdachtmaken en spreken tegen het licht in, wil aflaten.

Brenge de Heere deze mannen nog eens in den weg, die naar Gods getuigenis is.

Ons beware Hij, dat wij geen dienaars van menschen worden, maar door genade Hem zonder berekening volgen mogen.

Wie ons daarom verlaat, of veracht, die moge dit voor God verantwoorden.

Zegt tot de kinderen Israëls, dat zij voorttrekken. Voorttrekken tot vereeniging der kerken.

Zoo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn?”

En dan volgt Dr. Kuypers onderschrift aldus:

Dit is niet te sterk geoordeeld.

Met onuitputtelijk geduld, met een Christelijke kalmte die bewondering wekte, en met een bondigheid van logische bewijskracht, die alle kritiek tartte, heeft Ds Sikkel het beproefd de redactie van „De Wekker” te overtuigen, dat ze tegen waarheid en recht inging.

Nu „De Wekker” hiet tegenover niets dan continuatie van eigen zin en wil heeft gezet, ware verdere strijd tegen dit blad wat het volk noemt: „boter aan de gals”.

Eindelijk in No. 841 van „De Heraut” (4 Febr. 1894) komt een uitvoerig artikel met als opschrift „De Ontevreden broederen”.

Het begint aldus:

Tot dusver lieten we ons nog bijna niet uit over de „ontevreden broederen”, die hier en daar aan hun kerken den rug toekeren, en een nieuw genootschap tegenover onze kerken hebben opgericht.

Dit zwijgen moet niet verklaard uit mindere belangstelling. Het werd ons bijna uitsluitend opgelegd door het feit, dat schier al deze broederen tot de vroegere Separatie hadden behoord, ter oorzaak waarvan het ons minder kiesch scheen, ons in dit familie-incident te mengen.

Hier kwam dan, als tweede beweegreden, nog het niet wel te loochenen feit bij, dat er aan disputeren uit de beginselen met deze „ontevreden broederen” kwalijk te denken viel. Er was toch niemand onder hen, die van het Gereformeerde kerkrecht behoorlijk op de hoogte was; hoeveel men zelfs in de kennis der Gereformeerde leerstukken te kort schoot, bleek maar al te zeer uit de historisch-onhoudbare positie, die men innam in zake den kinderdoop.

Hield reeds dit tweetal feiten ons van inmenging terug, ook de ervaring die Ds Sikkel opdeed, was verre van uitlokkend.

Men versta ons wel. We zijn niet van oordeel, dat Ds Sikkel in zijn oordeelvellingen over zekere min juist geregeld aangelegenheden onder de voormalige Separatie altoos de juiste maat heeft gehouden. Soms zelfs maakte hij op ons den indruk van te forsche tinten op zijn palet te mengen.

Maar dit verwijt geldt ganschelijk niet zijn optreden tegen deze „ontevreden broederen”. Dezen heeft hij te woord gestaan met een kalmte en een zachtaardigheid die boven onzen lof waren.

Met name in zake de bijvoeging „Christelijke” voor „Gereformeerde” heeft hij zoo onbetwistbaar en overtuigend aangetoond, dat deze bijvoeging, aan onze vaders geheel vreemd, juist van Oldenbarneveldsche en Remonstrantsche zijde geboezigd was, dat eerlijkheid geboezigd was, dat eerlijkheid geboezigd was.

Dat toen deze „ontevreden broederen” er niet toe zijn kunnen komen, om deze eerlijkheid te betrachten, verried een gemis aan „waarheidsliefde”, waarvan de schuld niet aan hun niet beter weten, maar aan hun eenmaal ingenomen valsche positie lag.

(Slot volgt.)

C. V.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Vervolg ingezonden stuk van vorige week.

(Van Ds C. v. d. Woude namen we verleden week het eerste gedeelte op. Het tweede volgt hier. Redactie.)

c. Het punt, waarin ik Uw wijsheid niet prijzen kon, betrof niet het aan de orde stellen van kerkrechtelijke vragen, maar de wijze waarop en het verband waarin dit gebeurde. Het publiceren van stukken uit een tuchtzaak, die U door een ongenoemde ter hand zijn gesteld, maar door de betreffende kerkelijke vergadering blijkbaar niet voor publicatie bestemd waren, en het concluderen daaruit van kerkrechtelijke verzuimen, die, naar ik uit Uw artikel opmaak, ook nog slechts hypothetisch zijn (U schrijft: „Indien ik gelijk heb... en indien ik voorts gelijk heb”, „Ref.” 26 Aug.), schijnt me geen aanbevelenswaardige weg om het recht in onze kerken te zoeken. Het wekt eer vermeerdering van onrust, dan herstel van onrecht. Dan „de zaakjes maar laten loopen”. Allermindst. Indien noodig, dan is er wel een weg, die uitnemender is. Ik denk b.v. aan de gedachte van Dr. W. A. v. Es, waarin de wijsheid zich paart aan de waarheid en het recht, om de kwestie langs ordelijke weg, door kerkelijke vergaderingen of desnoods personen, die daaraan behoefte gevoelen, bij de Generale Synode te brengen, desnoods in den vorm van een verzoek om een onderzoek in te stellen naar het verloop der zaak op de Classis Drachten en de Part. Syn. van Friesland—Z., in verband met de kerkrechtelijke kwestie. („Geref. Kerkb. v. Leeuwarden” 6 Augustus).

Zulk een weg belooft een meer rustige behandeling en een positiever resultaat.

Gaarne zag ik het bovenstaande opgenomen in Uw blad. De waarheid en het recht, waarvan Uw artikel rept, doen me vertrouwen op Uw medewerking tot rectificatie van hetgeen in Uw weergave van mijn meening niet recht en niet waar is geweest.

C. v. d. WOUDE.

Mijn antwoord hierop is het volgende:

a. Ds v. d. W. stelt de zaak ditmaal wel iets anders dan den eersten keer. Toen schreef hij o.m.:

„We kunnen dan ook weinig waardeering hebben voor het doen van „De Reformatie”, waarin K. S. onder het motto „Rechtszekerheid” een breed artikel over de kwestie schrijft.

De „Reformatie”-redacteur bespreekt daarin bepaalde overwegingen, die de Part. Synode van Friesland Z.G. bij haar besluiten hebben geleid, overwegingen, die deze Synode zelf niet in de pers heeft gepubliceerd, maar die K. S. put uit „mededeelingen”, die hem verstrekt zijn”. Met de hem eigen virtuositeit construeert hij hieruit een tegenstelling tusschen Classis en Synode, en suggereert dan aan het slot van zijn artikel, dat het schorsingsbesluit van de Classis z.i. toch feitelijk is veroordeeld.

Van het woord „suggereeren” zal ik geen kwaad zeggen; maar als het in verband met „virtuositeit” gebruikt wordt, dan wordt het bedenkelijk. Lant men één van beide doen: of bewijzen, dat ik de feiten niet zuiver weergaf, of, deed ik dat wel, dergelijke termen vermijden. Tusschen wat de classis deed, en later de part. syn. is inderdaad verschil. En ik heb in het nummer van 26 Aug. (onder 40) reeds opgemerkt, dat het menige conscientie zou bevreemd hebben, als de part. syn. ook erkend had, dat men op de vragen der classis een ja-woord had kunnen weigeren, zelfs al was men volgens haar meening in zaken van kerkelijke roegering de beste broeder, en indien zij aan zulke erkenning de eenig goede consequentie had verbonden: vernietiging van vonnis, en „opnieuw” recht doen.

b. De verschillen zijn dan ook door mij niet „geconstrueerd”, doch eenvoudig weg geconstateerd, uit officiële stukken.

c. Natuurlijk is het niet waar, dat, zooals Ds v. d. W. schrijft, ik me heb laten verleiden tot „het publiceren van stukken” uit deze tuchtzaak. Slechts heb ik uit (niet vertrouwelijke) stukken geciteerd, en geen woord vermeld, van wat daarbij personen uit de gemeente betreft.

d. Dat is geoorloofd, waar schorsingsbesluiten een kerkrechtelijke grond hebben moeten, die den toets moeten kunnen doorstaan, aangezien wij niet leven onder een hiërarchie.

e. Hypothetisch is dan ook niet, wat ik ter zake opmerkte. Ik stelde mij een oogenblik op het standpunt van Ds v. d. W., toen ik zei: „indien ik ongelijk heb, toen het aan, praat dan daarover, en niet over andere dingen”. Als de Helland zegt: „indien ik wel gesproken heb, waarom slaat gij mij?”, is dan zijn wel spreken hypothetisch?

f. Waarom zijn sommige broeders zoo verstoord, als ik rechten gebruik, die Prof. Dr. H. H. Kuypers ook bij herhaling zich toekent? Vergeten kunnen zij dat niet zijn, want ik heb er al een paar keer aan herinnerd, dat genoemde hoogleraar in „De Heraut” uit het interne leven der kerk van Drachten zich publicaties heeft gepromitteerd, die ik niet zou hebben aangedurfd. De één mag een koe stelen, de ander niet eens in den stal kijken, zei Dr. Kanjan onlangs terecht in „Utr. Kb.” En nu we toch over Prof. Kuypers en „De Heraut” spreken; het is juist diens voorgeschiedenis, die zoowel wat het formeel als wat het materiële bezwaar van Ds v. d. W. betreft, zijn bedenkingen of verdwijnen doet, of ook tegen „De Heraut” moet doen keeren.

g. Want wat het formeel betreft: was indertijd, toen de naam Netelenbos der kerken in spanning hield, deze zaak niet veel ingrijpend, ook voor de „plaatselijke Kerk” (van Middelburg), dan thans de kwestie Drachten? Een classis, die een dominee schorst. Een kerkeraad, die zei: „kan wel zijn, maar we erkennen die schorsing der classis niet. Berouwing in de gemeente. Drukte in de pers. Niettemin grijpt „De Heraut” naar de pen, en zegt, hoe „moet. Slechts „De Reformatie” zou moeten zwijgen? Maar ook volgens „De Heraut” was

„het conflict te Middelburg tot een gerochtmakende zaak geworden”, destijds („Heraut” 2157).

h. En wat het materiële betreft: ik citeer nog eens „De Heraut” uit die bewogen dagen. Ds C. Veenhof is voornemens, in ons blad uitvoeriger mededeelingen dien-aangaande te doen; thans dus slechts het voornaamste. Hoe was het schorsingsbesluit der classis Drachten destijds geformuleerd? Zie ons nr van 15 April j.l.: feitelijk werd geschorst, NIET vanwege ambtelijke zonden der geschorste personen, doch vanwege ONMACHT. De gang van zaken was zoo: de kerkeraadsleden persoonlijk moesten een disqualificeerend oordeel uitspreken over het beleid van den kerkeraad over de jaren 34—37. Een oordeel, dat ik zeker niet zou hebben uitgesproken, ook al deelde ik (en nu spreek ik inderdaad hypothetisch, Ds v. d. W.) alle inzichten omtrent de kerkeraads-handelingen, die de schorsende vergaderingen, of „De Heraut”, blikken te hebben geleid tot zoo scherpe afkeuring. Welnu, wie dat oordeel niet uitspreken wilde, en dus niet over een COLLEGE, en zijn beleid gedurende enkele jaren een bepaalde qualificatie zich permitteeren wilde, die werd geschorst. Waarom? Omdat (volgens de classis) door die weigering „de MOGELIJKHEID is afgesneden, zoolang gij in die weigering volhardt, dat gij den weg kunt bewandelen, om de zonde uit het midden van den kerkeraad weg te doen”. Conclusie kan dus slechts zijn: de geschorsten zijn door het classieke vonnis getroffen, wegens MOMENTEELE MACHTELOOSHEID. En hier permitteer ik mij de scherpe woorden te citeeren, die „De Heraut” destijds tot de classis Middelburg in de pers richtte („over het hoofd der onrustige gemeente heen”, zou Ds v. d. W. zeggen):

„Een schorsing van een predikant is altoos een zeer ernstige daad en mag niet geschieden, dan wanneer daarvoor zeer grondige redenen zijn. Welke deze redenen zijn, geeft onze Kerkenorde in Artikel 80 aan, en dat deze redenen hier niet aanwezig waren, blijkt de classis zelf wel te hebben ingezien, waar zij verklaarde, dat zij met deze schorsing geen kerkelijke censuur bedoelde, maar alleen een preventieven maatregel wilde nemen. Nog daargelaten nu, dat een schorsing, die geen censuur is, door ons Kerkrecht niet gekend wordt, schijnt het ons ook uiterst bedenkelijk om schorsing uit te spreken niet wegens feiten, die hebben plaats gevonden, maar alleen om verkeerde dingen te voorkomen” (2157).

Me dunkt, het is duidelijk genoeg. Een classis, die kerkeraadsleden bij getallen schorst, omdat h.i. de personen in kwestie niet den goeden weg bewandelen kunnen (zoolang ze weigeren te erkennen, wat ook ondergeteekende geweigerd zou hebben te erkennen), die schorst „preventief”. „De Heraut” heeft — vroeger — daarover destijds den staf gebroken, met beroep op de Kerkenorde.

En dat is nog alles niet. Er is nog steeds de kwestie der schorsing vanwege de classis. Mogen wij nu niet, wat „De Heraut” wel mocht in de dagen van Ds Netelenbos? Hoor de stem van „De Heraut” destijds:

„Art. 79 draagt de taak om te beoordeelen of een predikant moet geschorst worden, niet aan de Classis, maar aan den Kerkeraad op” (2157).

Of, in een andere plaats (uit het nummer der week daarop):

„In het meesterlijke werk van Jhr Mr A. F. de Savornin Lohman en Dr F. L. Rutgers, De rechtsbevoegdheid onzer plaatselijke kerken (tweede druk 1887) wordt met nadruk opgekomen tegen de voorstelling door de voorstanders der Synodale hiërarchie gegeven, alsof een Classis bevoegd zou wezen, in eenige gemeente het initiatief te nemen tot kerkelijke censuur, eigener beweging besluiten kon een gemeentelid of ambtsdragers te censureren en dan den Kerkeraad kan opleggen, dat vonnis ten uitvoer te brengen (blz. 31 noot 2).

Tegen deze hiërarchische opvatting van de macht der meerdere vergaderingen wordt dan met klem van redenen aan het Gereformeerde kerkrecht, zooals dit en door de beste Canonici (1 K. S.) is geleerd en uit de practijk onzer vroegere kerken blijkt, aangetoond:

1o. dat het recht tot initiatief bij zulk een kerkelijke censuur niet bij de meerdere vergadering behoort, maar bij den kerkeraad.... Al is de uitoefening van deze censuurmacht in genoemde gevallen beperkt geworden door het kerkverband, daaruit kan en mag toch niet worden afgeleid, dat een meerdere vergadering, zonder dat de kerkeraad er in gekend is, zulk een censuur zou mogen uitspreken...

2o. dat zelfs dan, wanneer een Classis of Synode, niet ter eerste instantie, maar wettiglijk (d.w.z. nadat de zaak eerst in den kerkeraad behandeld was) censureerde, en de uitvoering aan een kerkeraad opdroeg, deze „nog” altijd bezwaar kan maken en niet gedwongen kan worden....

Formeel kan er dus geen het minste bezwaar tegen gemaakt worden, dat de Kerkeraad van Middelburg weigerde het besluit van de Classis uit te voeren...

Nu kan er wel geen de minste twijfel over bestaan, dat het besluit van de Classis Walcheren, hoe goed dit ook bedoeld was, toch op niet onbedenkelijke wijze ingreep in het recht der plaatselijke kerk, om in eerste instantie over haar Dienaren te oordeelen....

Niet om over de kwestie zelf een oordeel uit te spreken maar wel om de beginselen van ons Gereformeerde kerkrecht te handhaven, meenden we deze opmerking te moeten maken” (2158).

Tot zoover „De Heraut”. „De geschiedenis leidt ons toch wel langs wonderlijke wegen. De part. synode van

36. Wa

Evangel

De Wa

in de sch

d. (Tve

is; en eis

God, en l

eeuwige l

haar niet

Het Ev

d. (het

bekend t

Christus

de beste

Christus;

eeuwige

37. Le

Gods g

Het roe

worden t

waren, d

wordt an

38. W

Het is

Woord G

trouwen,

door God

wordt lev

van Chri

harten d

stoken, a

in ons v

van God.

39. W

het Evan

genooten

Deze is

ilische G

40. Ho

den)?

Drie. H

het twee

heiligmah

41. W

IK GEI

TIGE, SC

42. W

Hij is

oneindig,

goed, rec

dadig, vri

van onne

over de z

Zoom als

en de Z

en de H

en den Z

waaracht

eeuwige

heeft ges

zienheid

gaderi Z

Kerk, om

van recht

43. D

Vader, de

Omdat

getuigenis

en de Z

waarlijk

scheiden,

den God,

wij gedoo

44. W

Eerstelij

God. Daar

zijn in ee

heid.

45. W

De eent

die van e

in alle se

Geest. De

Beeld, de

eeuwighel

de Vader

den schoo

bekend te

en te wor

en Zaligm

De Heil

uitgaande

wordt om

beiligen.

46. W

Het is

ware God

Heere is v

recht met

echter on

strekt, do

47. W

Ten een

Heere Jez

is der ge

heeft aan

48. W

Omdat

en op aar

sluit gescl